

Preverjanje živil z alkoholom: Ovir pri dostopu (še) ni

Uživanje alkohola je v Sloveniji velik problem in skrb vzbujajoče je, da je močno razširjeno tudi med mladimi. Raziskava o razširjenosti alkohola med mladimi iz leta 2018 razkriva, da je že skoraj polovica 15-letnikov pila alkohol še pred svojim 13. letom. Prvi stik z alkoholom imajo najpogosteje doma, saj se številni starši ne zavedajo škodljivosti uživanja alkohola. Če mlajši od 18 let nakupa alkoholnih pijač ne smejo opraviti, pa to ne velja za živila, ki vsebujejo alkohol, čeprav se tudi z njimi otrok lahko opije.

Na Zvezi potrošnikov Slovenije so v sodelovanju z mladinsko organizacijo Brez izgovora Slovenija, ki preventivno deluje tudi na področju alkohola, v okviru raziskave, ki je del programa »Brez izgovora 2020–2022«, ki ga sofinancira ministrstvo za zdravje, pod drobnogled vzeli 28 živil, ki vsebujejo alkohol. Vsi v pregled zajeti izdelki so vsebovali manjšo vsebnost alkohola od deklarirane, a skrb vzbujajoče je, da je informacija o vsebnosti alkohola pogosto »skrita«. Le eden izmed 28 pregledanih izdelkov je imel informacijo oziroma opozorilo o vsebnosti alkohola na sprednji strani embalaže.

Na podlagi predstavljenih rezultatov tako NIJZ in nevladne organizacije, ki se ukvarjajo s problematiko uživanja alkohola, pozivajo k spremembam zakonodaje.

- ✓ Za živila, ki vsebujejo alkohol, naj veljajo enake omejitve kot za alkoholne pijače: ne smejo biti torej dostopna otrokom in mladostnikom, velja naj prepoved prodaje mladoletnim in prepoved prodaje po 21. uri.
- ✓ Živila, ki vsebujejo alkohol, naj bodo jasno, vidno in enotno označena.
- ✓ Živila, ki vsebujejo alkohol, naj se v trgovinah pojavljajo le na posebej označenih mestih, tam, kjer se prodajajo alkoholne pijače, predvsem pa naj se odstranijo s polic z drugimi sladicami in sladkarijami.

Alkohol je v Sloveniji velik javnozdravstveni in družbeni problem, posledice rabe alkohola so številne in se kažejo pri posamezniku, v družini, okolici in širše v družbi. Pitje alkohola je družbeno sprejemljivo, naš odnos do pitja, tudi pri mladih, pa je premalo kritičen. Pitje dovoljujemo in ga pogosto celo spodbujamo. »Odnos Slovencev do alkohola se odlikava tudi v podatkih, ki kažejo, da v Sloveniji skoraj polovica prebivalcev vsaj enkrat na leto pije na način, s katerim tvega škodljive posledice zaradi pitja alkohola, vsako leto pa v povprečju samo zaradi vzrokov, neposredno pripisljivih alkoholu, vsak dan umrejo dve do tri osebe. Pristopi preprečevanja in zmanjševanja problematike alkohola so zato izrednega pomena,« poudarjajo na **Nacionalnem inštitutu za javno zdravje – NIJZ**.

Pomanjkljivo označevanje

Živila z alkoholom so na prvi pogled povsem običajna živila, ki bi jih lahko marsikdo nevede ponudil tudi otrokom, čeprav vsebujejo alkohol, ki je zanje škodljiv. Povrhu so takšna živila, pogosto gre za sladice in sladkarije, otrokom preprosto dosegljiva, saj so večinoma postavljena na nižjih trgovskih policah, ob nakupu pa prodajalcem ni treba preverjati, ali je kupec star več kot 18 let, kot to velja za alkoholne pijače. Na Zvezi potrošnikov Slovenije so s pregledom živil z alkoholom so preverili, koliko alkohola v resnici vsebujejo, ali so primerno označena ter ali se otrok z uživanjem tovrstnih izdelkov lahko opije. »Čeprav je test pri nekaterih izdelkih pokazal nekoliko manjšo vsebnost alkohola od deklarirane, je kljub temu treba vedeti, da je v teh živilih alkohol.

Največjo testirano vsebnost alkohola je imel izdelek s skoraj 5 grammi alkohola na 100 gramov izdelka, kar pomeni, da lahko že z malo več kot eno škatlico teh pralinejev čutimo neželene učinke alkohola. Zato je pri takšnih živilih potrebna previdnost in se jih ne sme ponujati otrokom,« pravi **Melita Kogovšek z Zveze potrošnikov Slovenije** in ob tem dodaja: »V pregled smo zajeli 28 izdelkov, ki so na voljo v predpakirani obliki in glede na navedbe na embalaži vsebujejo več kot 0,5 odstotka alkohola oziroma imajo alkohol naveden med sestavinami. Na embalaži takšnih živil mora biti v skladu z Zakonom o omejevanju porabe alkohola (ZOPA) jasno in čitljivo označena vsebnost alkohola,

skupaj z opozorilom, da živilo ni primerno za otroke, a to opozorilo bomo našli pri večini izdelkov na hrbtini strani embalaže.«

Otrok se z uživanjem pralinejev z alkoholom lahko opije

Vnos alkohola v telo merimo s standardno enoto ali merico alkoholne pijače, ki vsebuje 10 gramov čistega alkohola (etanola). Na ZPS so v okviru pregleda živil z alkoholom to merico primerjali z izbranimi izdelki, ki vsebujejo alkohol. Koliko določenega živila bi otrok moral zaužiti, da govorimo o opitosti, je odvisno od količine alkohola, ki je v izdelku, a zavedati se moramo, da je vsaka količina odveč.

Otroci in mladostniki so zaradi manjše telesne mase še toliko bolj dovzetni za negativne učinke alkohola, saj pri njih enaka količina zaužitega alkohola pomeni višjo raven alkohola v krvi kot pri odraslem. Najstnica bo imela po zaužitju ene merice alkohola v krvi 0,4 promila, deklica do deset let pa kar 0,7 promila.

Ob upoštevanju negativnih učinkov ob opitosti (evforija, glavobol, slabost, bruhanje, tresenje itd.) uživanje alkohola dolgoročno negativno vpliva na otrokov centralni živčni sistem, boleznih prebavil, večjo pojavnost raka, boleznih srca in ožilja ter slabšo imunost.

Ena merica alkoholne pijače	Vrsta alkoholne pijače
 2,5 dl	Pivo
 0,1 dl	Polsuho vino
 0,3 dl	Žgane pijače

Živila z alkoholom neupravičeno prosto dostopna otrokom

Živila z alkoholom so pogosto spregledana v diskusijah o alkoholni problematiki med mladimi, saj so bila do zdaj obravnavana zgolj kot sladica. »Rezultati raziskave ZPS pa opozarjajo, da so lahko škodljiva zdravju. Zaradi pomankanja omejevanja porabe in prodaje do teh izdelkov dostopajo otroci in mladostniki, na razvoj katerih ima alkohol absolutno negativen vpliv. Poleg tega je iz raziskave razvidno, da ob zaužitju 213 g ali več nekaterih živil z alkoholom otroci in mladostniki že lahko dosežejo mejo opitosti, ki ima mnoge neželene učinke. Zato pozivamo, da se živila z alkoholom zakonsko obravnavajo enako kot alkoholne pijače,« opozarja na problematiko proste dostopnosti živil z alkoholom **Urška Gjergjek z Inštituta za zdravje in okolje.**

Skrajni čas za spremembo zakonodaje

Aktualna raziskava nazorno prikazuje problematiko necelostne ureditve alkoholne politike. V Sloveniji je velja Zakon o omejevanju porabe alkohola (ZOPA) in poleg nekaterih pomanjkljivosti v zakonu se problem kaže tudi v pomanjkljivem spoštovanju in nadzoru nad izvajanjem.

Poudariti je treba tudi nujnost enotne oglaševalske zakonodaje v Sloveniji, ki bi natančno opredeljevala tudi komuniciranje podjetij na družbenih omrežjih in v podobnih digitalnih medijih.

»Za zaščito zdravja mladih so potrebne korenite spremembe širše zakonodaje, ki vključujejo tako omejevanje dostopnosti alkoholnih pijač in živil, ki vsebujejo alkohol, kot tudi omejevanje dejavnosti, ki jih izvaja alkoholna industrija z namenom povečevanja porabe teh izdelkov med mladimi. Ne pozabimo tudi na usposabljanja in izobraževanja tako trgovcev kot staršev,« opozarja **Nina Rogelj Pelosa, podpredsednica mladinske organizacije Brez izgovora Slovenija.** Ob tem izpostavlja, da je (prekomerno) pitje alkohola v naši državi sprejeto kot nekaj normalnega: »Ob odpiranju diskusije o urejanju alkoholne politike pogosto opažamo močno obrambno-napadalno držo mnogih akterjev, kot da bi se bali posega v njihovo pravico do pitja. Vendar gre tu za nekaj drugega – za zaščito razvoja otrok in mladostnikov. Odločevalci, gospodarstvo, starši in drugi posamezniki imamo moč, da jih zaščitimo in jih omogočimo zdravo okolje za odraščanje, v to pa ne bi smel posegati noben interes posameznih podjetij, katerih cilj je služiti na račun zdravja mladih.«

Rezultati pregleda so v celoti prosto dostopni na <https://www.zps.si/hrana-in-pijaa-topmenu-327/oznaevanje-ivil-topmenu-328/10796-preverjanje-zivil-z-alkoholom>.